

Fra fremmede Tidsskrifter.

«Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft», Bind XXXVII (19^{15/16}), Hæfte I—V.

I første Hæfte undersøger v. Hippel Spørgsmaalene om Forbrydelsens Tid og Sted med Hensyn til, om der i saa Henseende skal lægges Vægt paa Handlingen eller Virkningen. Spørgsmaalet undersøges for de enkelte Problemers Vedkommende, hvor det bliver relevant. Med Hensyn til Tiden er Resultatet, at Strafbarhed i Betydning af en mod Handlingen rettet Straffebestemmelse maa foreligge paa den Tid, da Handlingen foretages, saa at det ikke er nok, at Straffebudet eksisterer, naar Følgen indtræder. Det samme gælder om Skyld i Betydning af Tilregnelighed og kriminel Lavalder, saa at det ikke er nok, at sidstnævnte er opnaaet, naar Virkningen foreligger, og det omvendt ikke disculperer, at den paa Handlingstiden sjælssunde er sindssyg, naar Virkningen indtræder. Naar en Frist er sat for en Paatalebegæring, der er Betingelse for Straf, løber Fristen derimod først fra Følgens Indtræden, og det samme Resultat menes at kunne fastslaaes med Hensyn til Forældelsesfrister, skønt tysk StGB. i § 67 Abs. 4 bestemmer, at Forældelsen begynder »mit dem Tage, an welchem die Handlung begangen ist, ohne Rücksicht auf den Zeitpunkt des eingetretenen Erfolges«, Ord, der ganske vist synes at statuere det stik modsatte Resultat. Rigsretten har, støttet paa historiske Grunde og paa Sagens Natur — Forældelsen kan først løbe, naar en strafbar Handling foreligger, men hertil hører ogsaa Virkningens Indtræden —, fastslaaet Følgens Indtrædelsestid som Begyndelsepunkt for Forældelsen, betragter altsaa først da »die Handlung« som »begangen«, og fortolker Tilføjelsen »ohne Rücksicht auf den Zeitpunkt des eingetretenen Erfolges« som kun sigtende til saadanne Tilfælde,

hvor et fuldendt Delikt yderligere bestemmes nærmere ved videre Følger, f. Eks. vel, hvor en almenfarlig Forbrydelse vel er fuldbyrdet ved Farens Fremkaldelse, men kvalificeres ved virkelig sket Skade. Forældelse af et Bedrageri begynder altsaa først, naar Formueskaden er hidført; ved Tilfælde af uforsigtig Udførelse af Varmeanlæg, hvor der først efter flere Aars Forløb opstod Brand, er det fastslaaet af Domstolene, at Fristen først regnes fra Branden. Resultatet er rigtigt, men synes ikke at kunne forsvares ad Fortolkningsvejen overfor Ordene i § 67. Det sidste Udkast til ny tysk Straffelovbog (Kommissionsentwurf) gaar endnu videre end § 67, selv efter den nævnte Praksis, og lader Forældelsens Begyndelse vente, indtil alt det faktiske er afsluttet; Legemsbeskadigelse, der sluttelig ender med Døden, forældes altsaa først fra dennes Indtræden, selv om denne Følge ikke var tilsigtet eller forudset af Gerningsmanden. — Spørgsmaalet om Gerningsstedet er jo navnlig af Betydning for, om en Forbrydelse er begaaet i Indlandet eller i Udlandet; det gamle Skoleeksempel er Skudet, der fra den ene Side af Grænsen affyres mod og rammer en Person paa den anden Side. Lydighedsteorien lægger Vægt paa Handlingsstedet, Beskyttelsesteorien paa Virkningsstedet. De nyere Straffelove (Norge) og Udkast (Tyskland, Østrig, Danmark) tager begge Synspunkter i Betragtning, saaledes, at baade Handlingsstedet og Virkningsstedet er Gerningssteder; Indlandsforbrydelse foreligger altsaa, naar der enten er skudt fra eller ramt paa et Sted i Indlandet, hvorimod Stedet for Forberedelserne eller for Mellemvirkninger er irrelevant; at en fra Paris til Petrograd afsendt Helvedesmaskine paa Vejen passerer Tyskland, gør ikke dette til Gerningsstedet. For den meddelagtige bliver der herefter Tale om tre Steder: hvor han handler, hvor Hovedmanden handler, og hvor Virkningen indtræder. Udskilles bør dog vist det »tilfældige« Virkningssted. Hvis man baade skyder og rammer i Udlandet, men den ramte føres til Indlandet og dør der, bør Forholdet næppe være en Indlandsforbrydelse, i alle Fald ikke, medmindre den handlende netop vilde eller dog forudsaa, at Virkningens Fuldendelse skulde indtræde dersteds. »Virkningsgerningsstedet« bliver normalt det Sted, hvor Deliktets Objekt rammes af Handlingen. Ved Forsøg bliver det Stedet, hvor Følgen efter Gerningsmandens Forsæt skulde indtræde. Den rene Undladelsesforbrydelse begaas der, hvor Handlepligten skulde op-

fyldes, ikke der, hvor den handlende opholder sig under den strafbare Passivitet. Er Forbrydelsen efter det udviklede begaaet baade i Ind- og Udland, skal den i Indlandet helt bedømmes efter dettes Love. Dette er dog bleven bestridt for det Tilfælde, at Forholdet vel er strafbart i Indlandet, men straffrit i Udlandet, idet man for dette Tilfælde har gjort gældende, at der enten mangler Retsstridighed, nemlig naar Følgen er indtraadt i Udlandet, eller Skyld, nemlig naar Handlingen er foretaget dersteds. Den sidste Del af Sætningen er aabenbart urigtig, idet Skyld jo blot betyder Gerningsmandens psykiske Forhold til Handlingen og dens Følger, in casu Indgrebet i et i Indlandet værende og dersteds mod et saadant Angreb retsbeskyttet Gode. Den første Del af Sætningen har mere for sig, men forkastes dog af Forfatteren ud fra den Betragtning, at det retsstridige ikke er selve Følgen, men den menneskelige Handling som Middel til at fremkalde Følgen, og denne Handling ligger i Indlandet. —

Resten af Hæftet bestaar næsten udelukkende af Artikler, der behandler Spørgsmaal, som staar i Forbindelse med Krigen, og hvoraf en Del ikke har væsentlig Interesse udenfor Tyskland, medens andre har et mere almengyldigt Indhold. *F r a n k* og *v. L i s z t* har begge afgivet Responsa i en Straffesag, fremkaldt ved, at Prokuristen i et Aktieselskab paa en Forretningsrejse ved Salg havde overskredet de i Tyskland paa Grund af Krigen fastsatte Maksimalpriser; under Sagen var nu foruden Prokuristen, der var den selvstændige Leder af Firmaets vestrhinske Importafdeling, tillige et Medlem af Aktieselskabets Bestyrelse sat under Tiltale, idet Anklageskriftet hævdede, at han maatte være strafferetlig ansvarlig, da der ikke kunde paalægges et Aktieselskab som saadant noget Strafansvar. Begge Responsa gaar ud paa at nægte Bestyrelsesmedlemmets Strafbarhed i et saadant Tilfælde. *F r a n k* udvikler, at da ingen almindelig Retssætning gør Repræsentanten for en juridisk Person, specielt Bestyrelsesmedlemmerne i et Aktieselskab, ubetinget ansvarlig til Straf for Delikter, Selskabets Personale begaar i Bedriften, maa et saadant almindeligt Strafansvar have Hjemmel i en speciel Lovforskrift, men at Maksimalprisloven ikke indeholder nogen saadan. Herefter beroer det paa almindelige Retsgrundsætninger, om der under givne Betingelser kan være Tale om et Strafansvar, hvilket i alle Fald ikke kan udledes fra det Faktum, at Aktieselskabet

som saadant ikke kan straffes; i Mangel af speciel Lovhjemmel for det modsatte maa Bestyrelsesmedlemmets Strafbarhed være betinget af Skyld: positiv urigtig Instruktion til den paagældende eller Forsømmelse og Uforsigtighed ved Valget og Instruksen af ham eller ved Tilsynet med ham, under saadanne Omstændigheder, at en Lovovertrædelse var forudseelig som Følge heraf; saadanne Betingelsers Tilstedeværelse vil der ikke kunne være Tale om i et Tilfælde som det foreliggende, hvor Forseelsen ikke er begaaet af en underordnet Funktionær, men af den selvstændige Chef for en af Selskabets Forretningsafdelinger. v. Liszt imodgaar ligeledes Anklagens Betragtning, at Bestyrelsesmedlemmet hæfter strafferetlig for Ikke-Opfyldelsen af Pligter, der paahviler Aktieselskabet (in casu Pligten til at respektere Maksimalprisen), fordi Aktieselskabet selv efter Sagens Natur ikke kan straffes. En Sætning om Strafansvar for fremmed Skyld er undtagelsesvis positivt hjemlet, f. Eks. i Skatte-love, men gælder ikke i Aktieselskabslovgivningen, og Rigsrettens Praksis har ogsaa paa dette Omraade hævdet Kravet om Skyld hos den, der skal straffes. Specielt maa ogsaa Skyldkravet fastholdes, naar det, som i det foreliggende Tilfælde, drejer sig om at paalægge Bestyrelsen Straf for Handlinger, begaaede af den af Bestyrelsen ansatte Prokurist. Denne Skyld kan ligge i forsømt Tilsyn; men Forf. er mest tilbøjelig til at mene, at strafbar Overtrædelse af Maksimalprisen kræver Forsæt, og da det er in confesso, at det anklagede Bestyrelsesmedlem ikke har haft noget Forsæt til at lade Maksimalprisen overskride, følger allerede heraf hans Straffrihed. Selv under en modsat Forudsætning med Hensyn til det subjektive Krav finder iøvrigt Forf. ligesom Frank, at Forholdene udelukker i det foreliggende Tilfælde at tale om strafbar Uagtsomhed. — Den anklagede (der formentlig var Formand for Bestyrelsen af Aktieselskabet, der bar hans Navn) blev frifunden af Straffekammeret.

Goldschmidt undersøger det retslige Grundlag for den tyske Straffemyndighed over Udlændinge paa besat fjendtligt Territorium. v. Lienthal drøfter Forholdet mellem tysk StGB. § 89 og den tyske Udførselshandel under Krigen og kommer paa et Par Punkter til strengere Resultater, end af v. Liszt i Tidsskriftets Bind 36 *) hævdet. Endelig bør nævnes et Uddrag af Beretningen for 1913 og

*) Omtalt i nærværende Tidsskrifts Aargang IV p. 109.

1914 fra den tyske Central for Ungdomsforsorg, omhandlende »die Berliner Jugendgerichtshilfe«, der bistaar de 3 berlinske Ungdomsdomstole ved Fremskaffelse af Oplysninger for Retsforhandlingen, ved Repræsentation under denne og ved Beskyttelsestilsyn efter den. Virksomheden blev organiseret i 1908 og har allerede baaret gode Frugter: Baade Tallet af de fra de nævnte Domstole henviste Sager og Tallet af de i disse Sager sigtede, der var tidligere straffede, var indtil Krigen sunket betydelig, i sidste Henseende fra 23 % i 1911 til 11 % i 1914. Endvidere ses det, at stadig flere Sager henvises til Forsorgsorganisationen, uden at der sker retslig Hovedforhandling, men at Beskyttelsestilsyn i stigende Tal anordnes, ogsaa naar Retsforfølgningen indstilles af Bevisgrunde, saa at Frifindelsesdommene bliver færre og færre, medens omvendt Anvendelsen af en Frihedsstraf, der dog kun ved Betingelsesbrist bliver at fuldbyrde, i stigende Grad benyttes i de Tilfælde, hvor Domfældelse overhovedet sker, hvorimod Domme til Bødestraf eller Irettesættelse er i Aftagende. Organisationens arbejder for at udfinde og afværge Grundene til de unges Kriminalitet; den har saaledes rettet Henvendelser for at hindre, at der i Forretninger betroes 14—16-aarige Drenges større Pengebeløb til Aflevering i Banker eller paa Posthuse, da der heri ligger en stor Fristelse.

I 2det Hæfte undersøger Rosenfeld i Artiklen »Diebstahl oder Unterschlagung«, hvorvidt den, der tilegner sig Koster fra et hos ham beroende, men Tredjemand tilhørende aflaaet Gemme ved falsk Nogle eller ved Opbrydning af Gemmet, skal anses som Tyv eller Bedrager. Den tyske Rigsret har statueret dette sidste i en Del Tilfælde, som Forf. gennemgaar og kritiserer: selv om Gemmet maa siges at være i Gerningsmandens Varetægt, gælder det samme ikke om dets Indhold, da der mellem dette og ham er rejst den effektive Skranke, der ligger i Gemmets Substans (en Kasse, et Skrin, en Kuffert) i Forbindelse med dets aflukkede Laas, hvis Nogle ikke er hos Gerningsmanden. Hvis jeg forvarer en andens Kuffert, men oplukker den med falsk Nogle, udtager Indholdet og forvarer det andetsteds, holdende det til Ejerens Disposition — eller f. Eks. tilstiller ham det — men sælger Kufferten til egen Fordel, foreligger der utvivlsomt Bedrageri, idet jeg kun har tilegnet mig, hvad jeg var Besidder af. Men oplukker jeg den og tilegner mig

noget af Indholdet, er det efter Forf.s Mening utvivlsomt, at der foreligger Tyveri, da jeg ikke var Besidder af Indholdet, men allerhøjest havde en Andel i Besiddelsen, der ikke udelukker eller bør udelukke Tyveribegrebet. Herimod kan ikke indvendes, at det dog kun bliver Bedrageri, hvis jeg tilegner mig baade Gemme og Indhold; thi i et saadant Tilfælde — hvor jeg f. Eks. sælger Kufferten og selv beholder og opslider de Klæder, som laa i den — foreligger der baade Bedrageri og Tyveri. Ej heller kan herimod anføres, at Postbudet, der under sin Tjeneste bryder et Pengebrev og udtager Pengene, kun er Bedrager; dette Indhold kan jo kun faas i Hænde ved at tilintetgøre Gemmets Substans, Konvolutten, der er beregnet paa saadan Tilintetgørelse; den er ikke en virkelig materiel Skranke mellem Ihændehaveren og Indholdet, saaledes som et aflaaet Gemme, der er bestemt til at aabnes uden Beskadigelse og ved Hjælp af et bestemt Redskab (den rette Nøgle). Den herskende Rigsretspraksis er ogsaa forsaavidt ulogisk, som den giver den mere forsigtige ringere Beskyttelse end den uforsigtige: Lader en Logerende Værdisager ligge fremme i sit Værelse, advarer den strengere Tyveristraf med Gentagelsesvirkning Logisværtinden mod at tilegne sig dem; men lægger han dem i en Kuffert, aflaaer denne og beholder Nøglen, medens han beder Værtinden opbevare Kufferten paa sit Pulterkammer, skulde hun slippe med Bedrageristraf, naar hun opbryder Laasen og tilegner sig Værdisagerne, uagtet denne Handling ogsaa psykologisk er ensartet med Tyvens, idet den kræver en aktiv Benyttelse af Tyveriets Midler i Modsetning til den mere passive Maade; hvorpaa f. Eks. den, hvem fremmede Penge er betroede, lader disse glide med ind i sit Forbrug.

Elster behandler de tyske Regler om Eftertryksforseelsen. Han ønsker en Lovændring, hvorefter det bliver muligt ansvarsfrit at eftertrykke Tidsskrifts- og Avisartikler uden forud at indhente den over Artiklen raadige Forfatters Tilladelse, i andre Tidsskrifter og Aviser, mod at betale Forfatteren disses sædvanlige Honorar, saaledes at strafbart Eftertryk kun foreligger, naar Honoreringen ikke straks og frivillig effektueres, en Ordning, der formenes at være baade i Publikums, Forfatterens og de periodiske Skrifters Interesse.

Sauer's Undersøgelse om Tredjemands selvstændige Rettigheder i Straffeprocessen er saa stærkt bundet til den

positive tyske Straffeprocessordning, at et Referat næppe har større Interesse for skandinaviske Læsere.

Endnu skal nævnes, at *Baumgarten* i dette og i 4de—5te Hæfte i Anledning af den nye Udgave af Bindings »Normer« har leveret en Sammenstilling af Bindings Forbrydelselære og den nyere Strafferetsdogmatik, en Gennemgang af hans Skyldbegreb samt en Undersøgelse af Kausalitetsbegrebet i hans Forbrydelselære, hvorved Forf. faar Lejlighed til at berøre en Række af de centrale strafferetlige Grundbegreber.

Hæftets sidste Artikel, et Arbejde af *Schultze* »Der politische Mord in der britischen Geschichte«, hvis Indhold er lige saa besynderligt som Titlen, kan udelukkende søges forklaret ved de af Krigen fremkaldte Følelser, uden at dog derved Arbejdets Fremkomst i »Zeitschrift« bliver forstaaelig. —

Tredje Hæfte indeholder udelukkende Anmeldelser af tysk retshistorisk, strafferetlig, straffeprocessuel, fængselsvidenskabelig og kriminalistisk Litteratur. —

Krücke indleder det følgende Hæfte med »Das juristische Kausalproblem als Problem der passendsten Fiktion«. Forf. slutter sig til *Vaihingers* Lære *) om, at den retslige Tænkning som al anden menneskelig Tænkning arbejder og maa arbejde med Fiktioner. Aarsagsbegrebet er en saadan Fiktion, og Opgaven bliver derfor at bestemme dette Begreb saaledes, at det i højst mulig Grad bliver anvendeligt for det praktiske Livsojemed, in casu Straffeprogaven. Aarsagsbegrebet kan ikke »erkendes«, kun opstilles som et metafysisk Begreb α : en Fiktion. Den menneskelige iagttagelse (Erkendelse) omfatter kun Fænomenernes Koeksistens og Succession. Naar vi fra den undtagelsesfri Succession for to Fænomeners Vedkommende »slutter« os til en Aarsagssammenhæng, betyder dette kun, at vi ingen Undtagelse har iagttaget, og som Følge af dette formentlig undtagelsesfri »post hoc« konstruerer os et »propter hoc« til Arbejdsbrug. Men at et undtagelsesfrit »post hoc« ikke kan erkendes at være ligt med »propter hoc«, følger ikke blot af, at en saadan Ligestilling ligger udenfor den menneskelige iagttagelse og Erkendelse, men vises bedst ved, at vi, skont Nat altid følger efter Dag, Vinter

*) Se herom dette Tidsskrifts Aargang III p. 67—68.

efter Sommer, Ebbe efter Flod, ikke opstiller noget Aarsagsforhold mellem disse Fænomengrupper, men nøjes med at slaa fast, at man kan beregne det enes Komme efter det andet. Beregneligheden er reel — om end mer eller mindre fuldkommen — Erkendelse, Aarsagsforholdet kun en Fiktion, nødvendiggjort derved, at den menneskelige Tænkning ikke er eller nogensinde vil blive et Spejlbillede af Tilværelsen. Ud fra disse Synspunkter kritiserer Forf. Opfattelsen af Aarsag som lig med Betingelse, idet han peger paa, at en Række utvivlsomme »Betingelser« maa udskydes som Aarsager af en Grund, der ligger udenfor Begrebet, nemlig manglende Skyld; dette gælder saaledes f. Eks. Bossemageren, der har forfærdiget det Gevær, hvormed Drabet er sket. Fabrikanten af Revolverpatroner maa jo vide, at et Antal af Patronerne vil blive brugt til at skyde paa Mennesker med — hvorledes da hindre, at hans Fabrikation deraf som en »Betingelse« bliver lig med en »Aarsag«? Fejlen ligger dels i, at Problemet er opfattet absolut, som noget haandgribeligt, der skal kunne erkendes, i Stedet for en Tankefigur til Arbejdsbrug, dels i den deraf følgende skæve Formulering af Spørgsmaalet, idet Strafferetten ikke skal spørge, hvad der er Aarsag, men hvem der er Foraarsager. Forf. opstiller da sin Løsning af Problemet derhen, at Ansvar et som Foraarsager er betinget af B e h e r s k e l s e, der atter kræver typisk B e r e g n e l i g h e d eller individuel B e r e g n i n g af, hvad der (erfaringsmæssig) vil ske, dette sidste nemlig, naar den handlende har bedre Kendskab end andre og derfor kan beregne, hvad der for andre synes et Tilfælde. Vil man indvende, at Beregnelighed ikke kan være nok, naar omvendt den handlende ikke har beregnet Følgen, svarer Forf., at ligesom man i Retslivet »indfortolker« et typisk Indhold i individuelle Viljeserklæringer som stilltiende oplagne, selv om den erklærende in concreto ikke har tænkt derpaa, saaledes maa man paa samme Maade — fiktionsvis — underskyde individuel Beregning, naar typisk Beregnelighed har foreligget. Forf. undgaar at ty til udenfor liggende Momenter — Skyldbegrebet — for at finde en nødvendig Begrænsning af Aarsagsbegrebet. Men Beregnelighed og Beregning er endnu ikke tilstrækkelig til at give den fornødne Begrænsning af Aarsagsbegrebet; Patronfabrikanten er ikke reddet herved. Derfor er det afgørende Overbegreb, hvis nødvendige Forudsætning Beregnelsen er, B e h e r s k e l s e n af Omverdenen. Hvor denne mangler, kan man ikke tale om Kausalitet. Forf.s Kausalteori bliver derfor

Teorien om »die beherrschte Fremdbewegung«, hvor Beherskelsen atter forudsætter typisk Beregnelighed eller individuel Beregning. Denne Teori forsøger i alle Fald i Modsætning til Betingelsesteoriene at gøre Rede for Sammenhængen mellem Handling og Virkning.

Beling kritiserer meget skarpt de af Binding i et nyt Værk »Strafrechtliche und strafprocessuale Abhandlungen« fremsatte Theses om Afstemningsmaaden indenfor en kollegial Straffedomstol. Kritikken synes befojet, men Udviklingerne har næppe en saadan Interesse for dette Tidsskrifts Læsekreds, at der er Grund til at gaa nærmere ind paa dem. Vi er vante til ad praktisk Vej og uden særlig Opstilling af Regler at kunne naa en Afgørelse, der fremtræder som Majoritetsbeslutning.

I tysk strafferetlig Litteratur droftes for Tiden Spørgsmaalet om, hvorvidt en Kvinde, der i Krigen er bleven voldtaget af en fjendtlig Soldat og derved besvangret, har Ret til at foretage Fosterfordrivelse. Bacharach hævder i det heromhandlede Hæfte af »Zeitschrift«, at Tilladeligheden heraf ikke blot er ønskelig de lege ferenda, men maa anses hjemlet ved den gældende tyske Ret, ikke blot for Krigsforhold, men overall, hvor Besvangrelsen er paaført ved Voldtægt. Hans Udviklinger imodegaas i det næste Hæfte af Feisenberger.

Det vil erindres, at to »Scientister« forrige Efteraar blev idømt Fængselsstraf i Berlin for uagtsomt Drab, fordi de havde taget to alvorlig syge Damer under Behandling, idet de syge afbrød deres Lægebehandling for helt at give sig under Scientisterne, med det Udfald, at begge ret hurtig afgik ved Døden. Den Aandsretning, der betegnes ved »Christian Science«, og som kun er 50 Aar gammel, har vundet en ret vid Udbredelse i Amerika og Europa og har Krav paa Interesse ogsaa fra strafferetlig Side, fordi dens Tilhængere under en rent ideelt betinget Stræben er udsat for at komme i Konflikt med Straffelovens Bestemmelser om Kvaksalveri eller endog — som Berlinertilfældet viser — dens Bud om Legemsbeskadigelse og Drab. Man læser derfor med Interesse Afhandlingen »Der Szientismus«, hvormed Kirkehistorikeren Holl aabner det næste Hæfte. Scientismen er stiftet af Mary Baker, født 1821 i New Hampshire og dod som Mrs. Eddy i 1910. Efter for sine nervøse Lidelser at have forsøgt forskellige Lægemetoder, ogsaa Magnetisme, endte hun efter indgaaende medicinske Studier i

den Overbevisning, at al Sygdom bunder i Sindet og derfor kan helbredes ved sjælelig Paavirkning. Kombineret med hendes inderlige, puritanske Religiositet forte denne Overbevisning hende til at opstille en Lære, der paa en Gang er Religion og Verdensanskuelse eller filosofisk System, og som hun udprægede dels ved at danne en Menighed, dels ved at oprette en Undervisningsanstalt. I 1875 udkom hendes store Værk »Science and Health«, hvilket hun selv erklærer for guddommeligt inspireret. Hendes Læres metafysiske Grundlag er, at Gud er Aand og som Aand Liv og Virkelighed, uden Legemlighed eller anden Begrænsning. Denne Aand aabenbarer sig for derved at give Udtryk og Bevis for sit Væsen, men dette Udtryk maa som en Frembringelse af Aand selv være af aandig Natur. Menneskeaaanden er en Genspejling af Guds aandige Væsen. Modstykket hertil er, at hele Materien ikke er en Realitet, men kun et Skin. Var den en Realitet, maatte man enten antage den for skabt af Gud, hvilket er uantageligt, da den fuldkomne, ubegrænsede Aand ikke giver sig Udtryk i noget ufuldkomment og begrænset, eller tænke sig den skabt uafhængig af Gud, hvilket er uforeneligt med Guds Universalitet. Den Tilværelse, der findes udenfor Menneskeaaanden, bestaar af Kræfter, der i Virkeligheden kun er Tanker, Naturlovene er kun Aandslove. Som Materien kun er et Skin, gælder det samme om alt, hvad dermed hænger sammen: Synd, Sygdom, Død og andre Onder er ikke Virkeligheder. Gud har skabt Verden og Menneskene som fuldkomne. Ellers kunde Fuldkommenhed aldrig tilstræbes i Livet, thi hvem skulde kunne forbedre et Værk af Gud? Hvis Gud skabte Sygdom, maatte det være noget godt at være syg og maatte folgelig være umuligt og utilladeligt at søge Helbredelse. Men Guds egen Fuldkommenhed udelukker, at han skulde kunne skabe Synd, Sygdom eller Død. Hvad betyder da disse Fænomener, der jo faktisk plager Menneskene? Svaret lyder, at de i Virkeligheden er Indbildning, der kun findes i Menneskers Bevidsthed, men ikke som reelt eksisterende. De er opstaaede i Menneskesindet ved en »Gudsforglemmelse«, der bl. a. bevirkede Frygt, som er Grundlaget for al Sygdom, ja egentlig er selve Sygdommen. Frygten fremkalder ved Tankeforbindelse et bestemt Sygdomsbillede, og dette giver sig da ydre Udtryk i Legemet. »Mennesket ser, hvad det troer«. Saadanne »falske« Antagelser befordres ved Lægernes og Pressens Sygdomsskildringer, ved selve Lægernes Virksomhed og ved de voksnes Indflydelse paa Børnene. Saa-

ledes er Sygdommenes Hær opstaaet, og saaledes vokser den stadig. Men det egentlige, det aandige Menneske, Gudsafspejlingen, er bestandig uberørt af dette, det kan ikke skades, men kun ligesom hylles i en Taage. Borttages Frygten, er Jordbunden for Sygdom med det samme borttrykket. Taagen er borttrykket af Christus, men Kirken har kun betonet hans Kamp mod Synden, men glemt eller holdt ude fra sin Lære hans Kamp mod og Sejr over Sygdom og Død, og i sin Frelsekære har den klamret sig til Jesu Person i Stedet for til den i ham virkende Kraft. Jesus har dog selv forlangt Efterfølgere, hans Bud til Disciplene om at helbrede syge gælder den Dag i Dag. Sygdomsbekæmpelse skal efter Guds Vilje gaa jævnsides med Syndsbekæmpelse.

Paa dette religiøst-filosofiske Grundlag udvikler Mrs. Eddy derpaa sin Helbredelseslære. Selvfølgelig er efter denne Lægemidler unyttige, ja utilladelige. Sygdommen beroer paa Sindet, og dette skal altsaa styrkes og renses, men ikke ved en Appel til den naturlige menneskelige Viljeskraft, som hun opfatter som noget dyrisk, der hører sammen med Legemligheden. Sindet skal søge Fordybelse i Gud og derigennem opveje »Gudsforglemmelsen«, miste sin Frygt, og da er Sygdommen hævet. Den, som vil helbrede en anden, maa først iagttage og forstaa de Tankebilleder, som hemmelig behersker den syge, og derpaa igennem Bøn for og med ham skaffe ham Forstaaelsen af Guds Forhold til ham og af, at Gud ikke blot vil helbrede ham, men at han i Virkeligheden ikke er syg. Naar dette er lykkedes, naar Patienten har opnaaet at tænke sig sund ved at opfatte sit Selv som Afspejling af den fuldkomne Gudsand, vil ogsaa Legemet genvinde sin naturlige Tilstand af Sundhed og Harmoni. Naar den kristelig-videnskabelige Erkendelse er skredet langt nok frem, vil der ingen Grænse være for, hvad den kan helbrede; men endnu er hverken Menneskeheden i det hele eller den enkelte Helbreder naaet saa vidt i Erkendelse, at alt kan opnaas ad denne Vej. Mrs. Eddy tillader derfor indtil videre at lade en Saarlæge tage sig af Benbrud og at søge Lægehjælp ved Fødsler. — Ligesom Sygdom er Døden efter hendes Lære kun et Skin: det virkelige Menneske, Gudsafspejlingen, forsvinder ved den saakaldte Død kun fra vort Bevidsthedsplan.

Som det vil ses, er »Christian Science« langt fra andre »aandelige« Helbredelsesmetoder som Magnetisme, Viljesindgivelse eller Hypnose. Dens Helbredelseskæres Opbygning paa en ren kristelig Basis og dens inderlige Forbindelse med

den kristelige Tro forklarer, at den har faaet en vid Ud-
bredelse. —

Et i samme Hæfte refereret Foredrag af v. L i s z t om-
handler Krigen og Kriminaliteten blandt de unge. Forf. paa-
viser, at vel var ved Krigen Udbrud det hidtil stadig
voksende Tal af Domfældelser af unge Forbrydere bragt til
at blive staaende, saaledes, at Tallene for Aarene efter 1906
alle var lavere end dette Aars Tal; men dette Resultat maa
ses i Belysning af, at andre Forholdsregler i disse Aar i sti-
gende Omfang var bragt til Anvendelse overfor unge Men-
nesker; i Preussen alene er c. 50.000 Born og Ynglinge i
indtil 18 Aars Alderen under offentlig Opdragelse og derved
afskaarne fra at begaa Forbrydelser. Balancen beviser saa-
ledes ikke en virkelig Tilbagetrængning af Kriminaliteten
hos Ungdommen; i hvert Fald kan en saadan Balance kun
være labil, og enhver betydelig Rystelse af Folkelivet, saa-
ledes ogsaa Verdenskrigen, vil forstyrre Ligevægten og for-
øge Kriminaliteten. At dette ogsaa er sket, viser Beregning-
erne fra de tyske Centraller for Ungdomsforsorg, hvorefter
Stigningen af Tallet for de til Centralerne henviste dom-
fældte for Aaret 1915 er ret betydelig og stærkt voksende i
hvert af dette Aars Kvartaler. I alle Fald er det sikkert, at
Krigen bevirker en stigende V a n r ø g t af Born og unge
Mennesker med deraf flydende Fare for voksende Kriminali-
tet. Grundene hertil ligger lige for: mangelfuld Opdragelse
i de mange Hjem, hvor Faderen er i Krig og Moderen op-
taget af Forsørgelsesarbejdet udenfor Hjemmet, Indskræn-
ning i Skoleundervisningen som Følge af Lærernes Indkal-
delse, hvorved i de mindre Byer en eller flere Skoledage om
Ugen bortfalder, manglende Tilsyn med Handels- og Haand-
værkslærlinge, hvis Mestre er Soldater, saa at Hustruerne,
der skal lede Bedriften, ikke altid magter at holde Styr paa
Lærlingene. Hertil kommer de økonomiske Forhold, for en
Dels Vedkommende Arbejdsløshed, men i langt højere Grad
det altfor godt lønnede Arbejde, der nu kan opnaas af de
ganske unge, hvorved disse faar en uforholdsmæssig stor
Ugeløn i Hænde og forledes til at odsle Penge til Fornøjelser
og Udskejelser; i Forbindelse hermed nævnes, at de unge
rykker op paa de indkaldte ældres Tillidsposter, faar Penge
betruet og mangler Modenhed til at modstaa Fristelsen til
at tilegne sig disse for at skaffe sig Slikkeri og Fornøjelser.
Endelig nævnes den Uro og Fantasiophidselse, som selve
Krigen, den derved fremkaldte Litteratur, Biografforestilling-
er osv. avler hos de unge. For at imødegaa den ved For-

holdene saaledes fremkaldte Fare for Vanrøgt og derigen- nem stigende Ungdomskriminalitet anser Forf. nye Straffe- lovbud for nødvendige. Han peger i denne Henseende paa en Række Anordninger overfor de unge, som er udsendt fra de forskellige Armékorpskommandoer hver for sit Distrikt, og som gaar ud paa: Forbud mod at besøge Værtshuse om Aftenen eller uden Forældres Ledsagelse, mod at nyde Al- kohol paa offentlige Steder, mod at overvære forskellige Fo- restillinger, mod uden Ærinde at drive om paa Gader og offentlige Pladser, særlig om Aftenen efter et bestemt Klok- keslet (»Polizeistunde«). For Overtrædelse af disse Forbud saavel som for falsk Aldersangivelse fastsættes der Straf. Modstykket hertil er saa Strafbestemmelser for de nærings- drivende, der sælger Alkohol til eller i deres Værtshuse mod- tager Personer under den fastsatte Aldersgrænse, for For- ældre, der ved manglende Tilsyn muliggør Børnenes Over- trædelse af Forskrifterne, og — for en enkelt Korpskom- mandos Vedkommende — endog for enhver, der afgiver urigtig Opgivelse af Alderen for en umyndig, f. Eks. over- for den handlende usandfærdig bevidner, at den ungdom- melige Kunde er over Aldersgrænsen. Forf. billiger ganske Udstedelsen af slige Strafbestemmelser, men ønsker det gjort universelt for Tyskland ved en Rigslov, der sætter Al- dersgrænsen ved det fyldte 16de Aar, medens nogle af Kom- mandoanordningerne har det 16de, andre det 17de og atter andre det 18de Aar som Grænse for deres Foranstaltningers Anvendelse. De Indskrænkninger i de unges Handlefrihed og den besværlige Undersøgelsespligt for de voksne, som herved paalægges, maa taales i Samfundets Interesse. Ved Siden af Strafbestemmelserne peger v. Liszt naturligvis paa det præventive Arbejde, der paa det heromhandlede Omraade paahviler de enkelte og Samfundet; særlig hen- leder han Opmærksomheden paa, at den tyske »Gewerbe- ordnung« hjemler en Kommune Ret til at bestemme, at den af en mindreaarig Arbejder fortjente Løn skal udbetales til Forældrene eller Formynderen og kun maa betales direkte til Arbejderen selv efter Forevisning af dissers skriftlige Sam- tykke dertil eller deres Kvittering for at have modtaget den senest udbetalte Løn; naar Kommunerne i vidt Omfang traf saadan Bestemmelse, vilde kun en Del af Lønnen gaa til Lønnepenge, medens Resten af Forældre eller Formynder kunde sættes i en Sparekasse.

Endnu skal nævnes som særdeles læseværdig Klei n e- berg's militærstrafferetlige Undersøgelse af, hvorvidt en

Militærperson under en retslig eller disciplinær Undersøgelse mod ham er berettiget til at lyve, et Spørgsmaal, der ubetinget besvares bekræftende ud fra det Synspunkt, at Militærjurisdiktionen ikke udspringer fra Kommandomagten, men har udviklet sig uafhængig af denne, og at den militære Domstol, om end helt eller delvist beklædt af den sigtedes Overmænd, derfor ikke staar som hans Foresatte, hvorefter Bestemmelsen i tysk Militærstraffelovbog om Arreststraf for den, som bevidst fremfører Usandhed overfor den Foresatte, der udspørger ham i tjenstlig Anledning, ikke her skal finde Anvendelse. Og herefter maatte der efter Forf.s Mening for at nægte den sigtede Ret til at lyve under Retssagen eller den retslige Forundersøgelse kræves et positivt Lovbud i saa Henseende, hvilket imidlertid ikke foreligger.

O. Haack.

Mindre Meddelelser.

Børneforsorg.

Overværgeraadets Statistik for Aaret 1915 udviser, at i Aarets Løb ialt 818 Børn er anbragt udenfor Hjemmet i Henhold til Børneloven af 14. April 1905 *). For de foregaaende Aar var Tallene: 1906: 585, 1907: 598, 1908: 642, 1909: 849, 1910: 802, 1911: 722, 1912: 809, 1913: 736, 1914: 770. Kun et Aar (1909) viser et højere Tal end 1915. Af de saaledes antagne 7331 Børn var ved Udgangen af 1915 endnu 4830 Børn under Værgeraadetsinstitutionens Forsorg. Regnet efter Forældrenes Opholdssted var af de 7331 Børn 2787 fra Hovedstaden, 2414 fra Provinskøbstæderne, 2094 fra Landdistrikterne og 14 fra Udlandet, og for 22 var Forældrenes Opholdssted uoplyst. Hovedanbringelserne for de i 1915 fjærnedede og udenfor Hjemmet anbragte Børn var: Opdragelsesanstalt 61, Optagelses- og Iagttagelseshjem 504, Børnehjem 52, privat Pleje 163 (deraf i Plejehjem paa Landet 144). Børnenes Alder ved Anbringelsen (regnet efter Godkendelsesdagen) var: Under 2 Aar 30, 2—4 Aar 40, 4—7 Aar 83, 7—10 Aar 141, 10—12 Aar 141, 12—14 Aar 165, 14—16 Aar 127, 16—18 Aar 91. For 193 af de ovennævnte paa Optagelses- og Iagttagelseshjem anbragte Børn afslut-

*) Om Statistiken for 1912, 1913 og 1914 se dette Tidsskrifts 1ste Aargang S. 277, 2den Aargang S. 282 og 3dje Aargang S. 245.